

Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади: Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтдилар: «Бир одамнинг иккита аёли бўлса-ю, улар ўртасида адолат қилмаса, қиёмат куни бир томони осилган ҳолда (қийшайиб) келади (Термизий, Ҳоким ривоятлари, Саҳиҳул-жомийъ : 761).

Abu Hurayra roziyallohu anhudan rivoyat kilinadi: Rasululloh solallohu alayhi va sallam aytiladi: «Kimning ikkilamta ayoli bulib, ulardan biriga ko'proq moyil bo'lsin, qiyomat kuni bir tomonga qo'yilgan vaziyatda keldim», Ahod, Ahod, Axod : 6515).

Abdulloh ibn Amr roziyallohu anhumodan rivoyat kilinadi: Rasululloh solallohu alayhi va salom aytdilar: «Adolat kiluvchilar Rahmon taoloning o'sha kuni kutilgan tomoni – Birgalikda olib boriladigan qo'zg'alish-varaqalashtirildi – olib kelingan odamlarni olib kelish mumkin» Muslim rivoti).

Kishi qiz bolaga uylansa, uning uzurida necha kun bo'ladi, kuchga uylansa necha kun bo'ladi

Anas roziyallohu anhudan rivoyat kilinadi: Rasululloh solallohu alayhi va salom aytiladi: «Juvon ustiga qiz bolaga uylansa, uning olganda etti kun bo'ladi, agar qiz xotinning ustiga juvonga uylansa, uning olganda uch kun turadi» (Bayxakiy va-saqalaydi) (1271).

Ayoliga infoq-rexson qilishning fazli

Mikdom ibn Ma'diy Karib roziyallohu anhudan rivoyat kilinadi: Rasululloh solallohu alayhi va salom aytiladi: «Ayolingga olib borilgan taoming sen uchun sadaqa, bolalaringga olib borilgan sen uchun sadaqa, xizmatchilarga olib borilayotgan sen uchun qaytib kelganingda, o'zingni

yodda tuting» , Sahihul-jomiy: 5535).

Amr ibn Umayya roziyallohu anhudan rivoyat kilinadi: Rasululloh solallohu alayhi va salom aytilar: «Kishining aoliga bergan nassasi sadaqadir» (Axmad rivati, Sahihul-jomiy: 5540).

Sa'd ibn Abi Vaqqos roziyallohu anhudan rivoyat kilinadi: Rasululloh solallohu alayhi va salom unga: «Sen Ollohning yuzini istab biron nafaqani infoq qilsang, amal qilayotgan ayolingning boshiga solgan luqma ham, albatta ajr olasan» (albatta).

Abu Hurayra roziyallohu anhudan rivoyat kilinadi: Rasululloh solallohu alayhi va salom aytiladi: «Sizlarning ishchilaringizning oyollariga yaxshi muomala qiluvchilaringizdir» (Ibn Moja rivati, Sahihul-jomiy: 3265).

Abu Hurayra roziyallohu anhudan rivoyat kilinadi: Rasululloh solallohu alayhi va salom aytiladi: «Bir dinorni Olloh yulida sadaqa kilsang, bir dinorni qul ozod kilish uchun sarf kilsang, bir dinorni misinga sadaqa kiling, biling kim biladi kilingingdir »(Muslim rivoyat).

Savbon roziyallohu anhudan rivoyat kilinadi: Rasululloh solallohu alayhi va salom aytiladi: «Kishining tejamkor kiladigani dinorlari (pullari) ichida eng ustun bo'lgan ahli-oyolga sarf kilingan dinori (pul) dir» (Musiqqa rivayoti).

Irboz ibn Soriya roziyallohu anhudan rivoyat kilinadi: Rasululloh solallohu alayhi va sallam: «Kishi oyoliga suv ichirsa, shunga ham ajrlanadi», dedilar, xayolim oyimga suv ichirdim va eshitganimni unga aytdim. (Buxoriy «At-tarixul-kabir» da va Taboroniy rivoyat, As-silsilatus-sahiha: 2736) .

Oisha roziyallohu anhaddan rivoyat kilinadi: Rasululloh solallohu alayhi va salom aytilar: «Sizlarningning eng yaxshi ishtirokchilaringiz ahli-aiyoliga yaxshi munosabatta byulvuvilaringizdir. Men ichlaringizda ahliga eng yaxshi bulganidiman»(Termiziy rivoyat, Sahihul-jomiy: 3314).

Ibn Abbas roziyallohu anhumodan rivoyat kilinadi Payg'ambar sollallohu alayhi va sallam aytiladi: «Mo'minlarning bu kabi mukammalrogi hulqi guzalrog'idir. Sizlarningning ishchilaringiz o'z ayollariga juda yaxshi munosabatda bo'lishdi »(Axmad, Termiziy rivoyatlari).

Abdulloh ibn Amr roziyallohu anhumadan rivoyat kilinadi: Rasululloh solallohu alayhi va salom aytilar: «Ўз қарамог'ида булиб қолганларни зое қилиши кишининг гуноҳкор бўлишига кифоя қилди» (Axmad, Abu Dovud, Hokimning hayoti).

Oisha roziyallohu anxod Rasululloh solallohu alayhi va salam uy ichidagi kiladigan ishlarni haqiqatan so'ralganda: «Ahli-ayollarning xizmatida bulardi, nomozga binoan namozga chikariladi», deb javob berishadi (Buxoriyning rivoti).

Eri unga dinni urgatishi va foydali ilmdan biron narsani yashirmasi ayolning er zimmasidagi huquqlaridan.

Allox taolo aytadi: «**Ahli-oyolingni namoz o'qishga o'qing va o'zingiz ham** (namoz o'qishda) **chidamli buling!** (Toxa: 132).

Abdulloh ibn Mas'ud roziyallohu anhudan rivoyat kilinadi: Rasululloh solallohu alayhi va salom aytilar: «Kim ahli-ayoldan biron ilmni yashirsa, qiyomat kuni o'tgan byulgan jilov bilan yashaydi» (Sahihul-jomiy: 6517).

Ali roziyallohu anhu Olloh taoloning: «**O'zingni va ahli-oilalaringni**

odamlarni va toshlarni ko'paytirish kerak bo'lgan narsalarni saqlash» mavzusidagi haqiqat so'zlashuv: «Ahli-oilangizga yaxshi munosabatda bo'lishni o'rgating», dedilar (hayotni jonlantirmoqdaman)

Ibn Umar roziyallohu anhumodan rivoyat kilinadi: Rasululloh solallohu alayhi va salom aytiladi: «Ayollar ruhsat so'rasalar, masjidlardan qilingan ulug'lardan ulkan mani qilmishlar» (Musulmonlar uyasi).

Molik ibn Xuvayris roziyallohu anhudan rivoyat kilinadi: Biz bir tup yosh-yalang tengqurlar Rasululloh solallohu alayhi va salom huzurlariga kelib, u zotning olilarida yigirma kun turdik. Rasululloh solallohu alayhi va salom mehmonbon, davom etiladilar. Bizni ahamiyatli-oilamizsizni urib yuborgan deb o'ylashadi va qo'llab-quvvatlab kelayotgan ahvolimiz haqiqatda so'radilar. Biz xabar bergach: «Ahli-oyolingiz oltinga qaytinglar, ular orasinda turib, ta'lim beringlar, ularga amri ma'ruf qilinglar. Namozning davomi, sizlardan biringiz azon aytsin va yaxshi katarogingiz imom bulsin », dedilar (Muslim rivoyat).

Oilyaviy hayotga aloqador, riyo qilish zarur bo'lgan bo'g'ilgan odob va haqiqat-huquqlar

Jobir roziyallohu anhudan rivoyat kilinadi: Safardan kelayotib Nabiy sollallohu alayhi va sallam oldirarishga kirgan edim: «Ahli-aiyding oldiga borganingizda yaxshi ish qilgin», dedilar. Uyga borgach, ayolimga: «Nabiy solallohu alayhi va sallam:« Ahli-oyoling oldiga borganingizda yaxshi ish qilgin », dedilar», dedim. Ayolim: «Xop buladi, marhamat, men tayyorman», dedi. (As-silsilatus-sahiha: 1190).

Jobir roziyallohu anhudan rivoyat kilinadi: Rasululloh solallohu alayhi va salom aytiladi: «Biron bironta uzoq sayohatdan kelsa, uyiga tunda bosilib kirmasin» (Mutafaqun alayh).

Jobir roziyallohu anhudan rivoyat kilinadi: Rasululloh solallohu alayhi va salom bilan birga g'azotda bo'ldik. Madinaga etib kelgach, uylarimizga kirib bormoqchi bulganimizda u zot: «Kutib turinglar, tunda kirib boramiz, toki ayollar yunibib-taranib, tozalanib olsinlar», dedillar. (Menga □ «Uyingga borgach, aql-hushingni quldan berma!», Dedilar(Muslim rivoyat).

Anas roziyallohu anhudan rivoyat kilinadi: Nabiy solallohu alayhi va salom ahli-oyollari oldiga tunda kelmasilar, ertalab yoki o'qshomda kirib kelardilar (Buxoriy rivoyat).

Ibn Umar roziyallohu anhumodan rivoyat kilinadi: Rasululloh solallohu alayhi va salom bir g'azotdan qaytib kelarkanlar: «Ey odamlar! Ayollaringiz oldiga tunda kirib, ularni g'oflatda qo'llab-quvvatlanadilar! », Dedilar (As-silsilatus-sahaja: 3085).

Ayol odamga iltifot ko'rsatib, u bilan hazil-mutoyiba qilish va kurashish bo'yicha uyin-kulgilarga qatnashishga ruhsat berish ham biron bir haq-huquqlardan

Oisha roziyallohu anhadan rivoyat kilinadi: «Xabashlar masjidaga uyin ko'rsatilib kirib kelishdi. Rasululloh solallohu alayhi va salam «Ey Xumayro, ularni tomosha qilishni xoxlaysizmi », dedilar. Men: «Xa» dedim. Rasululloh solallohu alayhi va salom eshik oldiriladi, men esa orka tomonlaridan keldim-da iyagimni elkakiga kuydim va yangimni yoqoqlarga tekkazdim. Xabashlarningning boshqa kunlari so'zlari haqida: «Abdul Qosim juda yaxshi ko'radi», degan so'zlar bor edi. Rasululloh solallohu alayhi va salam «Etar endi», dedilar. Men: «Yo Rasululloh, shoshmang», dedim. Rasululloh solallohu alayhi va salom biroz turdalar. So'ng yangi «Etar, endi», dedilar. Men yana «Yo Rasululloh, shoshmang», dedim. Xabashni tomosha kilish men uchun bir xil emas edi, lekin men

ayollarga Rasulullohning men uchun tiklanishlari va meni qadrlashlari etib borishini istardim (Nasoyiy va boshkalar rivoyatida, (As-silsilatus-sahifa: 3277).

Oisha roziyallohu anhaddan rivoyat kilinadi: «Men Rasululloh solallohu alayhi va salamga safarlarining birida yuldosh bo'ldim. Men u paytlar nozik, xali to'lmaganman edim. Rasululloh solallohu alayhi va salom odamlarga: «Sizlarga oltinga ketinglar!», Dedilar. Odamlar ilgari lab ketdilar. Rasululloh solallohu alayhi va salom menga: «Keling, chopishamiz», dedilar. Men u kishi bilan chopishdim va uzib ketdim. Vaqt o'tib yangi sayohatlarning birligida qo'shilib bordim. Rasululloh solallohu alayhi va salom odamlarga: «Sizlarga oltinga ketinglar!», Deb menga: «Keling, chopishamiz», dedilar. Avval chopishganimiz esimdan ko'chirilgan, men ham anchagina to'ldirilgan edim. «Yo Rasululloh, men shu ahvolda siz bilan qanday chopishaman?!», dedim. Uzot: «Chopasiz!», Dedilar. Biz chopishdik va Rasululloh solallohu alayhi va salom menda o'zlaridan ketilar, so'z kulib: «Bunisi dastlabki ishi bilan teng bo'lib qoldi!»,

«Rasululloh solallohu alayhi va salamga idishda (sut) olib kelinar, xizmatda buvlasam ham, u zotdan avval men ichar, yaxshi kosani Nabiy solallohu alayhi va salimga uzatar edim. Shunda mening og'zim tekkan yo'qqa ochililarini kuyib ichardilar. Xayzli vaziyatda ustuxondan tishlar, ovoz uni Nabiy solallohu alayhi va salamga uzatardim, u zot men tishlagan erdan tishlab erdilar (Musulmon rivoyat).

Жобир ибн Абдуллоҳ розияллоҳу анхудан ривоят қилинади:
Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтдилар: «Аллоҳнинг зикридан бўлмаган ҳар бир нарса бемаъни ва беҳуда ёки хато иш бўлиб , фақат тўртта хислат бундан мустасно: киши (камон отиб,) икки

нишон ўртасида юриши, otini mashq kildirishi, oz ayoli bilan dilxushlik kilishi va suzishni urganishi »(Nasoyi« Ishratun-niso »da va Tabaroniy rivoyatlari, As-silsilatus-sahifasi: 315).

Xulosa kilib aytish mumkinki, er-xotinning o'rtasidagi aloqa oqida va din aloqasidan keyingi eng yukori darajagidagi aloqa deb e'lon kilinadi. Shunday ekan, har qanday ikkisi Allox va Rasulining itoati ostida shu narsa alabani asrab-avaylashlari kerak bo'ladi. Agar o'rtalariga shoyton orol, biron bir joyda jonjallashib qolsa, bunning hukmida Kitobu-Sunnatga murojaat qilsinlar. Zotan, bundayon taqozosi bo'ldi. Allox taolo aytadi: **«Bordiu biron narsa haqida bahslashib qolsangiz, - agar haqiqatan Ollohga va oxirgi kuniga ishansiz - u narsani Ollohga va payg'ambarga qaytasiz! Mana shu yaxshiroq va chiroyliroq hechdir»** (Niso: 59).

Shuningdek, oilaviy hayot muvaffaqiyatli amalga oshirildi. Muammolar asosda er yoki xotinning o'zlarining huquqlarini talab qilish bilan bog'liq vaziyatda ikkinchi tomon tomonning haqiqiy huquqlari va o'z zimmasidagi ma'muriyat haqiqatda uylanmasligidan kelib chiqibdi.

* * *

“Bir tomoni osilgan vaziyatda (kiyshayib) kelmoqda” degani, u dunyo hayotida ikki xotindan bir-biriga moyil bulganidek kiymatda ham barcha xaloyiq ko'z oldiga kelgan zulmiga yarasha, sharmanda bo'lib kiyishib kelmoqda. Allox taolo uni shunday kilib sharmanda kilib jazolaydi maqolda aytilganidek: “konkret kim ekanini uradi”.

Men ham (yozi, yozuvchi) o'z navbatida shu kurashishni yozganimdan

keyin turdim va ayolimga bir piyola suv berdim va bu haqiqatni Rasulullohdan esitganim va kitobga yozganim bilan bog'liq haqiqat haqida xabar berdim. Albatta ilm amal qilish uchundir.

Bu bajarishdan olinadigan foydalardan yana biri, xizmat qilish ikki tomondan o'tib ketadi, faqat ayol tomonagagina cheklanmaydi.

Hadisning ma'nosi: Agar kimda bo'lsa yaxshi bo'ladi, avval o'z ayollariga ko'rsatsin, ahli ayoliga qilmishdan boshlanadiganlarga ko'rsatib qo'yishadi.

Ahli-ayolni namozga buyurish iciga ularaga namozga taalluqli byulgan shartlar, ruknlar, vojiblar, odoblar va mustaxaboblarni o'qitish uchun yordam berish kerak.

Yani, namoz o'qish bilan birga masjidlarda tashkil qilingan kilinuvchi ilm-fan masalalarida, hozirgi bilim uchun izn so'rasalar, chunki ilm talablari uchun bir musulmon erkak-oyolga farzandi, jannat bilan do'stlari erkaklarnikiga ham, oylariga ham tenglashtiriladi.

Oqilona ishdan murod - ayolning ko'nglini ovlidigan va qayta tiklashni kuzgotadigan har qanday sharoitda mulohaza qilish kerak.

Yani, ayoliga xabar bermasdan tuvatdan kirib kelmasinki, katta qurqib ketishlar va yvinib-taranib, uziga oro berishga ulgurmay qolib, erining kizigiga yoqimsiz kurinib qolishi mumkin. Bu - erining ko'ziga doimiy chiroyli va orasta ko'rishni istaydigan yilgacha oyol uchun ozorlanadi. Demak, tunda tuvsatdan kirib kelishganidan qaytarilishga sabab - ularga birinchi bo'lib xabar bermagan kirib kelish bylib, nafaqat kechasida, bundan tashqari kunduzida ham shunday qilmaslik kerak. Bunga keyingi

kurashida: «Kutib turinglar, kechki patt kirib boramiz» deb aytilgan so'zlarni tasdiqladi. Chunki, korongi tushmasidan Madinaga kirishi kerak bo'lgan oylarni shoshiltirib yuborish va kutilgan noxushliklarni keltirib chikarish mumkin edi. Qo'laversa, ushbu qaytariq bu ishning haromligini ifodalamaydi, bundan tashqari bu nubuvvat odoblaridan bir odob va mustaxab amal qilishadi.

Yani, uzoq vaqtni ko'rgan ayolni bilangina kuchaytirishda oqlu-hushingni yo'qotib, noshariy va makruh ishlarini amalga oshirish uchun.

Xumayro - «o'qyus, o'qbadan» ma'nosida bulib, erkakalashni anglatadi.

Yani, otish uchun turgan eri bilan nishonlanadigan joyda, o'qishni qaytarib olib kelish uchun yurishi.